

alföld

IRODALMI, MŰVELŐDÉSI ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

KISS ANNA
VASADI PÉTER VERSEI

SZÉKELY JÁNOS
MIKROESSZÉI

„KORFORDULÓ”
KÁNTOR LAJOS
MÁRKUS BÉLA
SZAKOLCZAY LAJOS
TARJÁN TAMÁS ÍRÁSAI

KISS GY. CSABA
„A NEMZETI KÉRDÉS
A 60-AS ÉS 70-ES ÉVEK
MAGYAR IRODALMÁBAN”

BESZÉLGETÉS
JAGAMAS JÁNOSSAL
ÉS KALLÓS ZOLTÁNNAL

NEGYVENKETTEDIK ÉVFOLYAM 1991/6

alföld

NEGYVENKETEDIK ÉVFOLYAM — 1991. JÚNIUS

<i>Vasadi Péter</i> versei: Röptetni kéne, Ha nincs kint csillag	3
<i>Kiss Anna</i> verse: Az egy (Nap és Hold)	4
<i>Géczi János</i> versei: [pajzson a kék sárkány], [babérfafigyelő], [madárevő]	6
<i>Szijj Ferenc</i> : A második eset L. kisasszonnyal (elbeszélés)	8
<i>Egyed Emese</i> verse: Kopoltyú-dal	14
<i>Borbély Szilárd</i> versei: Királyok hajdani kertje, kezdetvers; Királyok alkonyi kertje, lehullóvers; Egy képzelt égbolt madara, egyvers; Egy képzelt égbolt csillaga, szóvers	15
<i>Székely János</i> : Három mikroesszéi (Előszó egy elkészült könyvhöz, A kultúra meghasonlása, Sorok a polgári forradalomról)	17
korforduló	
<i>Tarján Tamás</i> : Át kell-e írni az irodalomtörténetet?	22
<i>Kántor Lajos</i> : Hiányzó mondat	28
<i>Szakolczay Lajos</i> : Korforduló	31
<i>Márkus Béla</i> : Kórmutató	34
fórum	
<i>Kiss Gy. Csaba</i> : A nemzeti kérdés a 60-as és a 70-es évek magyar irodalmában (Nem fiktív műfajok)	43
A moldvai csángók tanítója (<i>Diószegi László</i> beszélgetése <i>Kallós Zoltán</i> néprajzkutatóval)	63
„Itt nem arra volt szükség, hogy zeneszerző legyek” (<i>Móser Zoltán</i> beszélgetése <i>Jagamás János</i> zenetörténésszel)	71
szemle	
<i>Szirák Péter</i> : A remény folytatja örökös repülését (Vasadi Péter: Fahíd)	84
<i>Parti Nagy Lajos</i> : „toronnyá lesz benne a kút” (Bertók László: Kő a tollpihén)	86
<i>Szilágyi Márton</i> : Vázlat Kiss Annáról (Az esély című kötet ürügyén)	89

visszhang

Szalay Károly: Válasz Márton Lászlónak

94

képek

Kalotaszegi kályhacsempék (*Oláh Tibor* fotói)

KÖVETKEZŐ SZÁMAINK TARTALMÁBÓL

Babics Imre, Csordás Gábor, Jónás Csaba, Marsall László, Utassy József versei
Esterházy Péter, Krasznahorkai László, Nagy András regényrészletei
Mondolat: Görömbei András és Parti Nagy Lajos írásai
Szemle

alföld

Irodalmi, művelődési és kritikai folyóirat

Márkus Béla főszerkesztő
Aczél Géza főszerkesztő-helyettes
Keresztury Tibor olvasószerkesztő
Bertha Zoltán
Mészáros Sándor
Tar Sándor
Veliky János rovatvezetők

szemle

A remény folytatja örökös repülését

VASADI PÉTER: FAHÍD

Vasadi Péter költészete az „örök éberség” jegyében áll, lírai hőse az idegenül ránehezedő világ terhével, sötét rettenetével néz szembe, mégsem riadt — vagy nem jóvátehetően az — mert a *derengést* fürkészi, látja: „Mely nem nyit, mint a világosság / se nem zár, mint a sötét, csak / lappang, föladat, idők jele, álom;” (*Pontosvesszők*). A kudarc szorosaiban, az éden romjain álló *vak*, aki a belső fény világánál kutatja s várja el azt, *aki megvonta magát, de el kell jönnie*. Önazonossága a romlásról való tudósítás szolgálatából és az eljövétel hitéből táplálkozik. E kettős talapzat, énforrás révén jelenléte, beszéde a kiszolgáltatottság és fenyegetettség állapotában is szilárdnak látszik, a *látás* (*vigilantia*), a *menekülés* és a *mentés* gesztusaiból épül fel: „hagynom zuhanni a fődémet / hogy dől ki falból a homok / menekül a vadak csapatja / s üetek én is, nagy konok / alig pislákol pusztaságban / mégis csak arcom itt a nap / mit tüze öl, de melegében / vadak sugárzanak” (*Mint lótt madár*). Ő a remény örök körében önmagát felmutató túlélő, aki szembesíti a pusztulás rettenetes kiterjedtségét és mégis mélyértelmű ideiglenességét, tanúsítja a hit és az áldozat oly kevesekben visszahangzó értelmét: „Húzzatok majd félre az útból. / Ha elástok, homok álmaimból / szegycsontom kifehérlik / mint az igazság.” (*A változás évadai*).

Vasadi verseiben a töredékes, hiány-lét, a kínzó kiszolgáltatottság alapélménye meghatározó módon van jelen, de nem kizárólagosan. A keresés és átmentés vágya, ez az örök érvényű készlet, feladat, a virrasztás, mint alapvető léthelyzet és magatartás a kaotikus, pusztuló világrenddel *szemközt* létrehozza a lírai hős — s mélyebben a költő — lelki kompenzációs léterét, mely a megmaradás egyetlen fedezetéül szolgál. Ez a léthelyzet az „állsz valahogy” egyszerre félelmes és ígérattal teli állapota: „És bár égnek / a boldogok, / állnak.” (*Kütnál*). Esterházy Péterrel szólva: „Nem szemlélődés ez, hanem küzdelem.”

Vasadi versei a *létidőben* szólalnak meg, az elmúlás, a veszteség és ugyanakkor a várakozás idejében, az éj és a sötétség, a hajnal és a fény szembeszegülése által megjelölt lelki — egzisztenciális téridőben. A versek a hiány helyzetrajzát adják, a hanyatlás és elhagyatottság „tényeit” sorakoztatják fel vigasztalan föloldatlanságukban — a korábbi versekben — erősen vizionárius tónusban. A látvány és az emlék megidézésére általában ráépül a látomás, a megszólalás konkrét helyzetének kontúrjai felbomlanak, az ún. tárgyi valóság érzéki akcidentáliából vesztve szinte észrevétlenül belső tájjá alakul, hogy így létrejöjjön a belső látás tipikusnak mondható terepe: „a belső fény véralvadásos

/ a külső fény csak tündököl" (*Mindig lejjebb*). A víziós látásmódot erősíti a válogatott versekben fokozott mértékben jelen lévő, kevés versbeli jegyet mozgósító zárt motívumkezelés. A biblikus— szakrális vonatkozású elemek feldúsítják, megemelik a versnyelvet, áttelekesítik a tárgyi világot, szorosan együtt tartják az egyes darabokat, amelyek ezáltal a várakozás — virrasztás lazán összefüggő lírai történetét mondják el. Az „éj”, a „csend” leggyakrabban feketével, szürkével komorított „felsötétjében” hangzik fel a kiáltás, villan be a „tűz”, a „fény”, a „fehér”, csillan fel az „ezüst”. A takarékosan gondos színkezelés sűrítő eljárásai összekapcsolódnak a reduktív nyelvhasználattal, a „csöndközeli beszéd” (Balassa Péter) alkalmazásával: „kevés szavam csak dobütés / a nem és az igen / s közöttük ring, mint lassú víz / amit még mondhatok / hogy vasnál súlyosabb a csönd / melyben az állat / ember szül / a szó lebeg” (*Dobütés*).

A korábbi versek „egyszerre szók és énekek”, tömör pontosságuk, érzéki-érzelmi-atmoszferikus telítettségük, áhítattal és alázattal átjárt komor bizakodásuk megszólít. A bűn variációit, az elpusztított ártatlanok utolsó görcsös mozdulatát idézik meg szakrális téridőbe foglalva, a „pokol szelelői” közt, a „pusztulás kanyarában”, ahol „csak a vak fog látni”. Az éden romjain születő versek arról (is) kívánnak szólni, hogy „valami jól van itt”.

E megszólalásban a hitben égő lírai hős eltalál a megszólítottéhoz, a lélek felleli a szavakat a vigasztalanságban a vigasz kimondásához: „Addig, kőre a Házat. / Házba Magot. Roppant / tüzeket a mezőkre. / Járjon a szóban / Sába táncot / a lélek.” (*Péntek, szombat*). A végső mondatok nyomában járó, az alázattal mélyen rokon nyelvi visszafogottság a válogatott versek darabjaiban rendkívül tömör és mégis dús versnyelvet eredményezett. Az *Újversek* ciklusában a korábbi erősen atmoszferikus vershangulatot és érzéki-érzelmi struktúráképző eljárást legtöbbször felváltja a gondolati-bölcséleti-intellektualizáló, a látomásos áradást megakasztó versépítkezés. Az erőteljesebb fogalmiságú darabokban (*Ihlet, Kérdés, felelet*) a versbeszéd oldottabb, veszített a korábban oly jellemző feszességéből. Helyenként a kompozíciós ív megtörik, a versideje korán „elcsitul”. A „szók és énekek” komor tanulságát felváltja a „dolgok szavajárása”. Miközben az értéktartalom bizonyossága, a lírai szubjektum evidenciája fennmaradt, úgy tűnik, a világhoz nyelvünkön át vezető pallér roppant meg, a személyes öntanúsítás némiképpen elbizonytalanodott, vagy legalábbis átalakulóban van: „Ajkadról minden zsoldárt / lekapt a kétség” ... „Hangra nincs semmi remény / mégis az úr kiált itt / a szolga csak dorombol” (*Ellenmozgás*), „Elférgesedett / a mondat, el a szó s / hátrálunk a betűkig” (*Ülve fogadlak*).

A nyelvvesztés kihívása demonstrálódik itt, még akkor is, ha Vasadi újabb versei továbbra is e költészet mindenkori „alaphangján” szólnak, ez pedig nem más, mint „a kimondásnál nagyobb erő: a csend.” (Kelényi Béla)

„A remény / megkezdi örökös repülését” — írja Vasadi egyik versében. A remény folytatja... Bizakodva várjuk a megszólalás újabb alkalmát. (*Szépirodalmi*)

SZIRÁK PÉTER